

تشریفات ابلاغ قضائی

در رویہ دادگاہا

گروہ پژوهشے
انتشارات چراغ دانش

فهرست کلی

- ۱۱.....مقدمه
- ۱۳..... معرفی تشریفات ابلاغ قضائی
- ۱۵.....مبحث اول: مفهوم ابلاغ
- ۱۵.....مبحث دوم: اقسام ابلاغ به لحاظ آثار قانونی
- ۲۷..... تشریفات ابلاغ قضائی در آرای دیوان عالی کشور
- ۲۹.....مبحث اول: آرای وحدت رویه دیوان عالی کشور
- ۳۶.....مبحث دوم: آرای شعب دیوان عالی کشور
- ۴۹..... تشریفات ابلاغ قضائی در آرای دادگاه‌ها
- ۵۱.....مبحث اول: آرای دادگاه‌های بدوی و تجدیدنظر
- ۶۲.....مبحث دوم: آرای دادگاه‌های انتظامی قضات
- ۶۷..... تشریفات ابلاغ قضائی در نشست‌های قضائی
- ۱۵۷..... تشریفات ابلاغ قضائی در نظریه‌های مشورتی
- ۱۸۱..... تشریفات ابلاغ قضائی در قوانین و مقررات قانونی
- ۱۸۳..... از قانون آیین دادرسی مدنی
- ۱۸۷..... از قانون شوراهای حل اختلاف
- ۱۹۰..... از قانون دیوان عدالت اداری
- ۱۹۷..... از آیین نامه اجرای اسناد لازم الاجراء مصوب ۱۳۸۷
- ۲۰۱..... منابع و مآخذ

فهرست جزئی

- ۱۱.....مقدمه
- ۱۳..... معرفی تشریفات ابلاغ قضائی
- ۱۵.....مبحث اول: مفهوم ابلاغ
- ۱۵.....مبحث دوم: اقسام ابلاغ به لحاظ آثار قانونی

گفتار اول: ابلاغ واقعی	۱۶
گفتار دوم: ابلاغ قانونی	۱۷
درخواست نشرآگهی	۲۴
تشریفات ابلاغ قضائی در آرای دیوان عالی کشور	۲۷
مبحث اول: آرای وحدت رویه دیوان عالی کشور	۲۹
۱. سابقه ابلاغ در مرحله بدوی رسیدگی به دعاوی برای ابلاغ دادخواست پژوهشی و فرجامی کافی نیست.	۲۹
۲. رعایت ماده ۱۲ قانون مصوب ۱۳۷۲ در آراء سابق‌الصدور دادگاه‌ها که قبلاً ابلاغ شده ۳۱	۳۱
مبحث دوم: آرای شعب دیوان عالی کشور	۳۶
۱. ابلاغ برگ‌های اخطاریه و احضاریه به‌وسیله مأمورین امنیه	۳۶
۲. ابلاغ واقعی	۳۶
۳. رفع نقص دادخواست تنظیمی توسط وکیل	۳۶
۴. خارج از مهلت قانونی بودن رفع نقص نسبت به تاریخ اخطار به موکل	۳۷
۵. قانونی بودن اخطار رفع نقص	۳۷
۶. طریقه ابلاغ حکم	۳۷
۷. اعتبار تصدیق مأمور ابلاغ	۳۸
۸. ابلاغ به رعیت ملک	۳۸
۹. گواهی اخطار رفع نقص توسط افراد گمنام	۳۹
۱۰. ابلاغ به مفلس	۳۹
۱۱. ابلاغ به کسان طرفین دعوا	۴۰
۱۲. ابلاغ حکم به قییم و ناظر	۴۰
۱۳. وجوب و ضرورت ابلاغ رونوشت حکم غیابی	۴۰
۱۴. عدم ابلاغ اخطار وقت حضور در جلسه محاکمه	۴۱
۱۵. عدم رعایت مفاد ماده ۹۷ از طرف مأمور ابلاغ	۴۱
۱۶. عدم ذکر تاریخ ابلاغ	۴۱
۱۷. ابلاغ حکم به موکل با داشتن وکیل	۴۲
۱۸. تسلیم برگ اخطاریه به اطفال	۴۲
۱۹. ابلاغ به افراد یک طرف دعوا	۴۲

۴۳	۲۰. عدم ذکر تاریخ در رونوشت حکم توسط مأمور ابلاغ
۴۳	۲۱. ابلاغ اظهارنامه در صورت تغییر اقامتگاه
۴۴	۲۲. ابلاغ در صورت متعدد بودن وکیل
۴۴	۲۳. امتناع بستگان طرف دعوا از گرفتن برگ اخطاریه
۴۵	۲۴. انکار پژوهش خواه از ابلاغ اخطار رفع نقص
۴۵	۲۵. مهلت تجدید دادخواست از طرف معترض بر ثبت
۴۵	۲۶. مبدأ تجدیدنظر خواهی در صورت عدم ابلاغ حکم غیابی
۴۶	۲۷. ابلاغ اوراق به شعبه شرکت
۴۶	۲۸. عدم احتساب روز ابلاغ مرحله تجدیدنظر در فرجام خواهی از احکام و قرارهای قابل تجدیدنظر
۴۹	تشریفات ابلاغ قضائی در آرای دادگاه‌ها
۵۱	مبحث اول: آرای دادگاه‌های بدوی و تجدیدنظر
۵۱	۱. عدم استماع دعوی ابطال رأی داوری قبل از ابلاغ رأی داور
۵۲	۲. عدم حضور خواننده در جلسه دادگاه علی‌رغم ابلاغ
۵۵	۳. مقررات ابلاغ به‌عنوان قوانین موجد حق
۵۷	۴. ابلاغ رأی داوری خارج از مهلت قانونی
۶۰	۵. لزوم رعایت اصول دادرسی در دعوی اعتراض ثالث اجرایی
۶۲	مبحث دوم: آرای دادگاه‌های انتظامی قضات
۶۲	۱. رسیدگی با وجود عدم ابلاغ دادخواست جلب ثالث
۶۲	۲. تکلیف محاکم در ابلاغ‌های قانونی
۶۳	۳. تأخیر اجرا به علت عدم ابلاغ
۶۴	۴. وظیفه دادرسی در ابلاغ وقت اجرای قرار فک مهر و موم
۶۷	تشریفات ابلاغ قضائی در نشست‌های قضائی
۶۹	۱. عدم لزوم ابلاغ جهت اعلام رد کارشناس
۶۹	۲. عدم ابلاغ اوراق به خواننده و حضور وی در جلسه رسیدگی
۷۰	۳. اعمال ماده ۲ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی صرف ابلاغ اجراییه
۷۰	۴. عدم امکان ابلاغ اوراق در محل تعیین شده
۷۱	۵. ابلاغ به وکیل از طریق موکل

۶. مرجع صالح جهت ابلاغ نظریه دادگاه جزایی ۷۲
۷. نشر آگهی برای ابلاغ به خواننده ۷۳
۸. درخواست ابلاغ نظر داور و اجرای آن ۷۳
۹. ابلاغ اظهارنامه مطابق ماده ۹۴ ق.آ.د.م. ۷۴
۱۰. ابلاغ در مرجع غیر صالح ۷۵
۱۱. عدم نیاز به انتشار آگهی در صورت ابلاغ اخطاریه وخواننده برابر ماده ۹۴ ق.آ.د.م. ۷۵
۱۲. تجدید جلسه دادرسی به علت نقص ابلاغ از طریق انتشار در روزنامه رسمی ۷۶
۱۳. ابلاغ در خصوص حکم به فروش و حکم تجویز انتقال منافع به غیر ۷۶
۱۴. عدم لزوم ابلاغ به ظهرنویس سند تجاری ۷۷
۱۵. معیار ابلاغ برای حکم غیابی در قانون ۳۰۳ آ.د.م. ۷۷
۱۶. نوع رأی در صورتی که خواننده فقط در مرحله اجرای قرار معاینه محل حاضر باشد ۷۸
۱۷. صدور حکم غیابی در دعاوی علیه ادارات دولتی ۷۹
۱۸. پذیرش تجدیدنظرخواهی محکوم‌علیه قبل از انجام وخواهی در صورت انقضای مهلت ... ۸۱
۱۹. قابلیت رسیدگی وخواست تجدیدنظر خارج از مهلت قانونی بدون عذر موجه ۸۱
۲۰. نحوه ابلاغ آرای دادگاه‌های تجدیدنظر ۸۵
۲۱. نحوه ابلاغ آرا و اوراق قضائی در مرحله تجدیدنظر ۸۶
۲۲. وخواهی از رأی دادگاه تجدیدنظر در صورت عدم حضور در دادگاه و یا تقدیم لایحه ۸۷
۲۳. ایراد به صلاحیت دادگاه صالح در زمان تقدیم دادخواست ۸۸
۲۴. تجدید رسیدگی به دلیل عدم ابلاغ به وکیل ۸۹
۲۵. ابلاغ دادنامه به هریک از وکلا ۹۰
۲۶. نحوه اعمال ماده ۳۹ قانون آیین دادرسی مدنی در خصوص استعفای وکیل ۹۱
۲۷. وظیفه دادگاه در صورت عدم شناسایی خواهان در آدرس اعلامی ۹۳
۲۸. عدم احتساب زندان به‌عنوان اقامتگاه ۹۵
۲۹. تعیین وقت رسیدگی و احکام آن ۹۶
۳۰. نحوه ابلاغ اخطاریه موضوع ماده ۶۸ قانون آیین دادرسی مدنی ۹۸
۳۱. حضوری بودن رأی با ابلاغ واقعی وقت دادرسی ۹۸
۳۲. نوع ابلاغ در ابلاغ به وکیل ۹۹
۳۳. کفایت ابلاغ دادنامه به وکیل ۹۹

۳۴. تکلیف زندان در صورت عدم تمایل زندانی به حضور در دادگاه ۱۰۰
۳۵. تلقی آدرس بانکی به عنوان آدرس خوانده ۱۰۱
۳۶. چگونگی ابلاغ در صورت تغییر آدرس خوانده ۱۰۲
۳۷. مقایسه صدر ماده ۳۰۶ قانون آیین دادرسی مدنی و تبصره های آن در مورد نحوه ابلاغ دادنامه ۱۰۵
۳۸. غیابی بودن رأی در صورت عدم اعزام زندانی ۱۰۷
۳۹. ضوابط امر ابلاغ با توجه به نسخ قوانین سابق ۱۰۸
۴۰. حصر ابلاغ به رئیس دفتر یا قائم مقام در صورت مخاطب بودن اداره دولتی ۱۰۹
۴۱. کفایت نشر آگهی در روزنامه محلی جهت ابلاغ ۱۱۲
۴۲. کیفیت آگهی ابلاغ در امور حسبی ۱۱۳
۴۳. معیار ابلاغ واقعی به شخص حقوقی ۱۱۴
۴۴. چگونگی ابلاغ به خوانده مجهول المکان ۱۱۶
۴۵. ابلاغ در صورت تغییر نشانی ۱۱۷
۴۶. ابلاغ به شخص متهم در صورتی که در دو پرونده کیفری و حقوقی آدرس اعلامی با هم فرق داشته باشد ۱۱۹
۴۷. رعایت مقررات ماده ۷۰ قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور مدنی در مورد ابلاغ اوراق اخطاریه طبق ماده ۷۹ همان قانون ۱۲۰
۴۸. ضرورت ابلاغ حکم صادره در مرحله تجدیدنظر جهت اجرای احکام ۱۲۲
۴۹. فراهم بودن موجبات رسیدگی در صورتی که فاصله بین ابلاغ و جلسه رسیدگی کمتر از پنج روز باشد ۱۲۳
۵۰. نحوه ابلاغ اوراق در صورتی که خوانده در کشور دیگری ساکن باشد و خواهان کشور مذکور را معین نکند ۱۲۴
۵۱. عدم شناسایی خوانده در آدرس اعلامی خواهان ۱۲۵
۵۲. ابلاغ نظر کارشناس از طریق آگهی در روزنامه ۱۲۶
۵۳. تکلیف ابلاغ اوراق اخطاریه در صورت عدم شناسایی خواهان ۱۲۷
۵۴. ابلاغ واقعی اوراق قضائی به اشخاص حقوقی ۱۲۸
۵۵. خودداری مخاطب از دادن رسید پس از آگاهی از مفاد اخطاریه ۱۲۹

۵۶. انتشار آگهی در خصوص خواندگانی که در خارج از کشور سکونت داشته و آدرس آن ها مشخص نیست. ۱۳۰
۵۷. رعایت قواعد و تکالیف ابلاغ اخطاریه و آثار آن ۱۳۱
۵۸. راه قانونی احضار اشخاص تبعه خارجی در صورت مشخص نبودن آدرس و اقامتگاه ۱۳۳
۵۹. ابلاغ به خواننده مجهول‌المکان موضوع ماده ۷۳ قانون آیین دادرسی مدنی ۱۳۳
۶۰. آخرین نشانی صادرکننده چک در بانک محال‌علیه ۱۳۵
۶۱. ابلاغ به اشخاص حقوقی ۱۳۶
۶۲. نحوه ابلاغ وقت دادرسی به خواننده در صورت مجهول‌المکان بودن اقامتگاه وی ۱۳۷
۶۳. ضرورت دعوت کلیه اصحاب دعوا و قید دستور جلسه در صورت تجدید جلسه ۱۳۸
۶۴. ابلاغ شفاهی به خواننده از طرف مدیر دفتر ۱۳۹
۶۵. عدم ابلاغ واقعی و تقاضای واخواهی ۱۴۰
۶۶. عدم ابلاغ رأی به دادستان ۱۴۱
۶۷. اجرای حکم طلاق غیابی با اخذ تأمین بدون ابلاغ واقعی ۱۴۲
۶۸. مبدأ مهلت مقرر در ماده ۲۸ قانون روابط موجر و مستأجر ۱۳۵۶ ۱۴۳
۶۹. قانون روابط موجر و مستأجر و آثار ابلاغ رأی قطعی ۱۴۴
۷۰. ضرورت ابلاغ و اخواست نامه به ضامن ۱۴۶
۷۱. آرای غیابی ۱۴۷
۷۲. استعلامی راجع به ماده ۱۷۳ قانون آیین دادرسی مدنی ۱۵۰
۷۳. کیفیت ابلاغ اجرائیه به ادارات رسمی به‌عنوان محکوم‌علیه ۱۵۱
۷۴. عدم مطالبه عشریه اجرائیه از محکوم‌علیه صغیر و ابلاغ حکم دادگاه به وی ۱۵۳
۷۵. مسافت قانونی در حکم غیابی و درخواست صدور اجرائیه ۱۵۴
- تشریفات ابلاغ قضائی در نظریه‌های مشورتی ۱۵۷**
۱. اثر ابلاغ حکم دادگاه به صغیر ۱۵۹
۲. ابلاغ قراردادهای اعدادی وسیله درج آگهی در مطبوعات ۱۶۰
۳. اعلام تعهد کننده ابلاغ مبنی بر مسافرت محکوم‌علیه ۱۶۱
۴. مفقود شدن حکم که ابلاغ در آن صورت گرفته و از آن پژوهش خواسته شد. ۱۶۲
۵. رسیدگی در جلسه‌ای که وقت آن به خواننده ابلاغ شده و او پس از رؤیت وکیل معرفی .. ۱۶۳
۶. تأمین خواسته در دعاوی راجع به سفته و ابلاغ و اخواست‌نامه ۱۶۳

۷. ابلاغ قانونی قرار تأمین خواسته..... ۱۶۴
۸. هزینه دادرسی و هزینه ابلاغ اظهارنامه‌های دولتی..... ۱۶۴
۹. ابلاغ دادنامه بعد از اعلام ختم دادرسی در صورت معرفی وکیل..... ۱۶۵
۱۰. ابلاغ اوراق در صورت داشتن وکلا..... ۱۶۵
۱۱. مهلت ابلاغ اخطاریه به اصحاب دعوا..... ۱۶۶
۱۲. ابلاغ حضوری وقت اولین جلسه دادرسی از طرف مدیر دفتر..... ۱۶۶
۱۳. اعتراض مخاطب اخطاریه به گزارش مأمور ابلاغ..... ۱۶۷
۱۴. عدم لزوم ابلاغ اخطاریه رفع نقص پس از ابلاغ دادنامه رد تقاضای اعسار..... ۱۶۸
۱۵. ابلاغ رأی غیابی به خواننده مجهول‌المکان..... ۱۶۸
۱۶. تکلیف ابلاغ در شناخته نشدن آدرس اصحاب دعوا..... ۱۶۹
۱۷. ابلاغ رأی انجام پذیرفته و انشا شده در جلسه دادگاه..... ۱۶۹
۱۸. ابلاغ اوراق به ادارات دولتی..... ۱۷۰
۱۹. ابلاغ اوراق به خواننده کارمند و عدم حضور وی به مدت طولانی در محل کار..... ۱۷۰
۲۰. عدم رعایت مهلت مقرر تشکیل جلسه دادرسی و عدم حضور خواننده..... ۱۷۱
۲۱. نحوه ابلاغ آراء دیوان عالی کشور..... ۱۷۱
۲۲. اثر امضای مهر شده مخاطب در برگه اخطاریه..... ۱۷۲
۲۳. اثر اعلام وقت دادرسی در دفتر دادگاه یا در کوچه و خیابان به مخاطب..... ۱۷۳
۲۴. کفایت تصریح به نوع ماه در برگه اخطاریه از جانب مأمور ابلاغ..... ۱۷۳
۲۵. ابلاغ در محل کار و غیبت طولانی مدت کارمند..... ۱۷۴
۲۶. ابلاغ اخطاریه در محل کار و بازنشسته یا اخراج شدن کارمند..... ۱۷۵
۲۷. ابلاغ قانونی دادنامه و ادعای عدم اطلاع مخاطب..... ۱۷۵
۲۸. امتناع عمدی خواننده از گرفتن برگ اخطاریه..... ۱۷۶
۲۹. ابلاغ اوراق قضائی به خواننده زندانی..... ۱۷۶
۳۰. ابلاغ به اشخاص حقوقی..... ۱۷۷
۳۱. ابلاغ به خواننده زندانی..... ۱۷۷
۳۲. حضوری محسوب شدن رأی در صورت ابلاغ واقعی اخطاریه مربوط به وصول نظریه کارشناسی..... ۱۷۷
۳۳. نحوه ابلاغ رأی داور..... ۱۷۸

۳۴. ابلاغ اخطاریه به دارندگان حق امضا در شرکت، در غیاب مدیرعامل ۱۷۸
۳۵. از بین رفتن محل ابلاغ به علت بروز حادثه ۱۷۹
- تشریفات ابلاغ قضائی در قوانین و مقررات قانونی ۱۸۱**
- از قانون آیین دادرسی مدنی ۱۸۳
- از قانون شوراهای حل اختلاف ۱۸۷
- از قانون دیوان عدالت اداری ۱۹۰
- از آیین نامه اجرای اسناد لازم الاجراء مصوب ۱۳۸۷ ۱۹۷
- منابع و مأخذ ۲۰۱**

مقدمه

معمولاً رویه عملی دادگاه‌ها در استنباط از قوانین و مقررات در جهت انطباق با مصادیق واقعی تا حدودی با آنچه در کلاس‌های تئوریک دانشگاه‌ها به دانشجویان حقوق آموزش داده می‌شود متفاوت است البته روند آموزشی و طریق ارائه مطالب در کلاس‌های درسی هم به شکلی است که برای طی مراحل تحصیلی صرف مطالعه و پاسخ به سؤالات به صورت تئوری و بدون تطبیق با مصادیق عملی کفایت می‌کند. به این ترتیب معمولاً چون امکان انجام کار عملی حین تحصیل در دانشگاه برای دانشجویان این رشته وجود ندارد فارغ‌التحصیلان وقتی مشغول به کار می‌شوند با کمبود آگاهی و اطلاعات از رویه قضائی و شیوه استدلال و استنباط عملی دادگاه‌ها مواجه هستند؛ لیکن اهمیت آگاهی از رویه قضائی با اشتغال به کار و فعالیت بر هیچ فارغ‌التحصیل حقوقی پوشیده نیست. بی تردید تنها منبع آموزش عملی وکالت، قضاوت و به‌طور کلی رشته حقوق، قبل از حضور عملی در دادگاه‌ها و جلسات رسیدگی، رویه‌های قضائی می‌باشد؛ به عبارت دیگر، مطالعه تصمیمات، پرسش و پاسخ‌ها و اختلاف‌نظرهای کسانی که هر روز به صورت عملی در حال انطباق قوانین با مصادیق واقعی هستند می‌تواند اطلاعات کاربردی و عملی را در اختیار خوانندگان قرار دهد.

اگرچه فارغ‌التحصیلان حقوق بیش از سایرین به مطالعه رویه قضائی نیازمند هستند؛ اما هیچ قشری از جامعه بزرگ رشته حقوق قضائی بی‌نیاز از مطالعه و تحقیق و تفحص در این حوزه علمی نمی‌باشد؛ زیرا رویه قضائی در واقع محرک رشته حقوق است که دائم در حال تغییر و تحول می‌باشد و غفلت از این حوزه موجب عقب‌ماندگی از علم واقعی حقوق و جامعه حقوقدانان خواهد شد. از این رو ناشران تخصصی این حوزه، هرکدام به طریقی نسبت به جمع‌آوری و انسجام‌بخشی به مطالب و موضوعات راجع به رویه قضائی اقدام می‌کنند که انتشارات چراغ دانش نیز در همین راستا و برای انجام بخشی از وظایف فرهنگی خود در نظر دارد نسبت به تدوین و جمع‌بندی مطالب رویه قضائی به صورت منظم و منحصربه‌فرد با ویژگی‌های مخصوص برای هر دعوی طی یک کتاب جداگانه به صورت کاربردی و با دسترسی آسان به مطالب هر دعوی اقدام نماید؛ لذا در راستای تأمین این هدف، مجموعه‌ای از کتاب‌ها تحت عنوان کلی «دعوی... در رویه دادگاه‌ها» که شامل موارد زیر است تدوین و تألیف خواهد شد:

۱. آراء وحدت رویه؛

۲. آرای اصراری؛

۳. آراء شعب دیوان عالی کشور؛

۴. آراء دادگاه‌های بدوی و تجدیدنظر؛

۵. نشست‌های قضائی؛

۶. نظریه‌های مشورتی؛

۷. قوانین و مقررات مرتبط با موضوع؛

۸. نمونه دادخواست و معرفی دعوی.

در این مجموعه سعی شده است رویه قضائی کشور در خصوص هر دعوی به صورت منسجم و منظم گردآوری شود تا وکلا، حقوقدانان و قضات محترم در مراجعه به رویه قضائی در کمترین زمان به بهترین وجه مطالب مطلوب خود را یافته و استفاده نمایند. با توجه به تعدد بسیار آراء دادگاه‌ها (دادگاه بدوی و تجدیدنظر) در برخی موارد حداکثر سعی بر آن بوده از موارد متفاوت آراء صادره در موضوع نمونه در قسمت رأی آورده شود و همچنین در سایر موارد؛ مثل آراء وحدت رویه، آراء دیوان عالی کشور، موارد مرتبط به موضوع ذکر شده است تا با توجه به اهمیت این آراء مورد استفاده خوانندگان و مراجعه‌کنندگان عزیز قرار گیرد.

مختصر ویژگی‌های کتاب:

۱. تدوین و گردآوری منظم و منسجم تمام مطالب مربوط به دعوی؛

۲. تقسیم‌بندی موضوعی برای هر کدام از مطالب؛

۳. ارائه معرفی دعوی و نمونه دادخواست در اول مجموعه؛

۴. ذکر عنوان برای هر مطلب به صورت خلاصه در فهرست؛

۵. دسترسی سهل و آسان به مطلب دلخواه در کمترین زمان.

«گروه پژوهشی» انتشارات مفتخر خواهد شد از تجربیات، آراء و سایر مطالب حقوقی موجود نزد اساتید، وکلا، حقوقدانان و سایر همکاران در راستای مفیدتر شدن مجموعه در چاپ‌های بعدی استفاده نماید؛ لذا موجب خرسندی خواهد بود که خوانندگان عزیز از هر صنف ضمن ارسال انتقادات و پیشنهادهای خود در مورد هر کدام از موضوعات به صورت (کتبی یا از طریق ایمیل یا تلفنی) ما را در پربار کردن مجموعه حاضر یاری فرمایند.

مدیر مسئول انتشارات

یک هزار و سیصد و نود و شش

فصل اول

معرفی تشریفات ابلاغ قضائی

مبحث اول: مفهوم ابلاغ

ابلاغ یکی از مهم‌ترین تشریفات رسیدگی می‌باشد و اهمیت آن به‌اندازه‌ای است که اگر به‌صورت قانونی و صحیح انجام نشود مانع تشکیل جلسه رسیدگی می‌شود از این رو بررسی این موضوع در روند رسیدگی بسیار مهم و قابل توجه می‌باشد.

مسائل مربوط به ابلاغ در مواد ۶۷ تا ۸۳ قانون آیین دادرسی مدنی مورد توجه مقنن قرار گرفته، اما تعریفی از ابلاغ در قانون ارائه نشده است، ابلاغ در لغت به معنای رسانیدن نامه یا پیام آمده است؛ لیکن در اصطلاح حقوقی مطلع ساختن مخاطب از مفاد ورقه قضائی مطابق تشریفات قانونی را ابلاغ می‌گویند. قواعد راجع به ابلاغ از قواعد آمره می‌باشد و باید تشریفات آن به‌صورت کامل رعایت شود؛ بنابراین صرف اطلاع مخاطب از مفاد رأی یا موضوع دعوا کفایت نمی‌کند بلکه رعایت کامل مقررات و تشریفات قانونی الزامی است مقررات ابلاغ آیین دادرسی مدنی تشکیل‌دهنده قاعده عام و کلی ابلاغ اوراق است به طوری که ابلاغ در امور کیفری هم تابع مقررات ابلاغ آیین دادرسی مدنی است.

مبحث دوم: اقسام ابلاغ به لحاظ آثار قانونی

تکلیف مأمور ابلاغ در رساندن ابلاغ اوراق قضائی به خواننده به این معنی نیست که وی باید به هر شکل ممکن خواننده و مخاطب ابلاغ را پیدا کرده و اصرار به ابلاغ نماید و یا خواننده را مجبور به دریافت اوراق کند بلکه لازم است برابر مقررات تشریفات لازم قانونی را انجام دهد. در همین راستا ماده ۶۸ قانون آیین دادرسی مدنی حاکی از آن است در صورت امتناع مخاطب از گرفتن اوراق، مأمور ابلاغ مراتب را در برگ اخطاریه قید و اوراق را اعاده می‌نماید. به هر حال ابلاغ را حسب آثار قانونی که دارد. با توجه به مواد ۳۰۳ و ۳۰۶ قانون آ.د.م. می‌توان به ابلاغ واقعی و ابلاغ قانونی تقسیم نمود.

گفتار اول: ابلاغ واقعی

ابلاغ در صورتی واقعی است که برگ‌های موضوع ابلاغ طبق تشریفات قانونی به شخص مخاطب یا به شخصی که صلاحیت وصول اوراق را دارد (در مورد اشخاص حقوقی مثل شرکت‌ها) یا وکیل قانونی آن‌ها تحویل داده شده و رسید دریافت گردد. ابلاغ به هر شکلی جز این، ابلاغ واقعی نخواهد بود.

بند اول: ابلاغ واقعی به اشخاص حقیقی: ابلاغ واقعی در مورد اشخاص حقیقی بحث زیادی ندارد و صرفاً در صورتی واقعی محسوب می‌شود که مأمور ابلاغ اوراق را مطابق شرایط مقرر قانونی به شخص مخاطب تحویل و رسید دریافت نماید.

بند دوم: ابلاغ واقعی نسبت به اشخاص حقوقی: در موارد زیر نسبت به اشخاص حقوقی ابلاغ واقعی محقق می‌شود که در دو شق ابلاغ به «اشخاص حقوق عمومی» و ابلاغ به «اشخاص حقوق خصوصی» بررسی می‌نماییم.

الف) اشخاص حقوقی حقوق عمومی: وفق ماده ۷۵ قانون آیین دادرسی مدنی: «در دعاوی راجع به ادارات دولتی و سازمان‌های وابسته به دولت و مؤسسات مأمور خدمات عمومی و شهرداری‌ها و نیز مؤسساتی که تمام یا بخشی از سرمایه آن‌ها متعلق به دولت است اوراق اخطاریه و ضمائم به رئیس دفتر مرجع مخاطب یا قائم‌مقام او ابلاغ و در نسخه اول رسید اخذ می‌شود...» در صورتی که اوراق اخطاریه به رئیس دفتر شخص حقوقی مخاطب ابلاغ گردد ابلاغ واقعی می‌باشد و در این مورد رئیس دفتر مکلف به تحویل گرفتن اوراق است و در صورت استنکاف از گرفتن اوراق اخطاریه و ضمائم و یا ندادن رسید، تخلف از انجام وظیفه خواهد بود و مدیر دفتر دادگاه وظیفه دارد موضوع را به مراجع صالحه اعلام و متخلف به مجازات مقرر در قانون رسیدگی به تخلفات اداری محکوم خواهد شد. مطابق تبصره ماده ۷۵ قانون آیین دادرسی مدنی در دعاوی مربوط به شعب مراجع مذکور در ماده یا وابسته به دولت به مسئول دفتر شعبه مربوط یا قائم‌مقام او ابلاغ خواهد شد.

ب) اشخاص حقوقی حقوق خصوصی: در دعاوی راجع به سایر اشخاص حقوقی اوراق قضائی به مدیر شخص حقوقی و یا قائم‌مقام وی و یا دارنده حق امضاء ابلاغ خواهد شد.